

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Eroinfo viittomakielisille

Kirsi Kaurahalme

Viittomakielentulkin koulutusohjelma 240 op
Opinnäytetyö

Joulukuu 2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielen tulkin muuntokoulutus

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Kirsi Kaurahalme	Sivumäärä 39 ja 4 liitesivua
Työn nimi Eroinfo viittomakielisille	
Ohjaava(t) opettaja(t) Zita Kóbor-Laitinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry	
Tiivistelmä Opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa viittomakielisen tiedotteen tekemisestä. Tavoitteena oli luoda toimintamalli viittomakielisestä tiedotteesta, jossa kerrotaan perustiedot eroprosessista ja siihen liittyvistä käytänteistä. Tiedotteesta avioeroa suunnitteleva, juuri eronnut tai eroavan läheinen saa vastauksia käytännön toimia koskeviin kysymyksiinsä. Työn tilaajana on toiminut Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry. Opinnäytteestä on hyötyä tilaajalle tulevaisuudessa siinä vaiheessa, jos rahoitus käännöstyöhön saadaan. Käsikirjoitusta ja tästä työstä saatuja tietoja ja vinkkejä tilaaja voi käyttää käännöstyössä. Tiedotteen suomenkielinen käsikirjoitus kirjoitettiin valmiiksi. Opinnäytetyössäni olen luonut mallin tilaajalle eroinfon käsikirjoituksesta. Produktin liitteenä on myös linkkilista avioeroa ja yksinhuoltajuutta käsitteleville sivustoille netissä. Liitto voi käyttää käsikirjoitusta ja linkkilistaa apuna toimittaessaan tiedotteen viittomakielisille. Jatkosuunnitelmiin kuuluu svk-version työstö ja testaaminen. Tiedotteen muuta sisältöä ja ulkoasua on myös suunniteltu tässä opinnäytteessä. Käsikirjoitus täyttää yleiskielen määritelmän vaatimukset. Käsikirjoitus on myös luonteeltaan tiedottava. Valmis tiedote ei sisälly tähän opinnäytetyöhön. Opinnäytetyössäni on käsitelty eroprosessin kuvaamisen lisäksi viittomakielistä tiedotetta, äidinkielen merkitystä, viittomakieltä äidinkielenä sekä kuuroille tiedottamista ennen ja nyt. Opinnäytetyössä kerrotaan myös vertaistuesta. Opinnäytetyötä tehdessä olen oppinut tiedotteen tekemisestä ja viittomakielisille tiedottamisesta sekä äidinkielen merkityksestä. Työstä on hyötyä myös viittomakielen tulkeille, jotka työssään tarvitsevat tietoa avioeroprosessista Suomessa.	
Asiasanat avioero, viittomakieli, tiedote	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Kirsi Kaurahalme	Number of Pages 39
Title Information about divorce and its process for Finnish Sign Language users	
Supervisor Zita Kobor-Laitinen	
Subscriber and/or Mentor The Finnish Federation of Single Parent Organisations	
Abstract The aim of this thesis was to find out how a bulletin in Finnish Sign Language is being made. The aim was also to create the model about bulletin witch gives basic information of divorce process in Finland and other things involving divorce. Persons planning divorce, newly divorced or relatives or friends of divorced people gets information about the process The Finnish Federation of Single Parent Organisations has given information and support during this thesis. The thesis includes the script for the bulletin. Single Parent Organisation may use the script in the future making the bulletin in Finnish Sign Language. The future plan includes making the bulletin and to test it. The script of the bulletin is ready. This thesis also includes plans of content in bulletin and appearance of the bulletin. The script is made in standard language and is also informing. Bulletin in Finnish Sign Language is not a part of this thesis. The thesis also includes the meaning of mother language, sign language as mother language and how is The Deaf being informed in the history and how is the situation at the moment. In the thesis there is also a chapter about peer group and peer support. The result of this thesis is the script for the bulletin. I have learned how to make a bulletin and how to inform sign language users. I have also learned how important the mother language is for the human being. This thesis also helps other sign language interpreters if they need information about divorce in their tasks.	
Keywords divorce, Finnish Sign Language, bulletin	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

JOHDANTO	5
1 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS	7
2 AVIOEROPROSESSI SUOMESSA	9
2.1 Yhden vanhemman perheet	9
2.2 Vertaistuki	10
3 ÄIDINKIELEN MERKITYS	11
3.1 Viittomakieli äidinkielenä	12
3.2 Viittomakielen yleiskieli	14
4 TIEDOTTAMINEN	16
4.1 Kuuroille tiedottaminen ennen	16
4.2 Kuuroille tiedottaminen nykyisin	17
4.3 Muita materiaaleja viittomakielellä	19
5 TIEDOTTEEN TOTEUTUS	21
5.1 Tiedotteen sisältö ja sen rajaaminen	21
5.2 Suomenkielisen käsikirjoituksen kirjoitusasu	23
5.3 Ohjeistusta tiedotteen tekemiseen suomalaisella viittomakielellä	25
6 YHTEENVETO JA POHDINTA	31
LÄHTEET	33
LIITTEET	36

JOHDANTO

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, joka koostuu viittomakielisille tarkoitettuna, avioerosta kertovan tiedotteen suomenkielisestä käsikirjoituksesta ja opinnäytetyöprosessia kuvaavasta kirjallisesta raportista. Tavoitteena on selvittää, miten valmistetaan hyvää viittomakielistä materiaalia. Käsikirjoituksen olen tiedotteeseen kirjoittanut itse. Käsikirjoituksen sisällön olen koonnut eri lähteistä, kirjallisuudesta ja netistä ja apuna olen käyttänyt myös Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n toimittamaa materiaalia. Opinnäytetyössäni käsittelen myös Suomen eroperheitä, vertaistuen merkitystä, avataan hieman äidinkielen merkitystä yleisesti sekä viittomakielen yleiskieltä. Kerron myös tiedottamisesta yleisemmin sekä kuuroille tiedottamisesta ja sen muutamista erityispiirteistä.

Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyöoppaassa sanotaan, että opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa työn tilaajalle tietoa, käyttökelpoisia toimintamalleja, tuotteita tai palveluita. Tavoitteena voi olla myös työskentelytavan kokeilu, arviointi tai soveltaminen uuteen toimintaympäristöön. (Opinnäytetyöopas 2010, 4.) Mielestäni opinnäytetyöni täyttää kriteerit, sillä työstä on hyötyä myös Yhden Vanhemman Perheiden Liitolle myöhäisemmässä vaiheessakin. Liitto pyrkii tekemään eri kielillä käännöksiä eroinfosta tulevina vuosina. Käymissämme keskusteluissa on ajateltu sellaista, että mikäli rahoitus järjestyy, minulla olisi mahdollisuus olla mukana käännöstä tekevässä työryhmässä. Esittelen tässä opinnäytetyössä viittomakielisille suunnatun, suomalaisella viittomakielellä toteutettavan tiedotteen tekemisen ensimmäistä vaihetta, käsikirjoituksen toimittamista ja siihen liittyvää problematiikkaa.

Sain idean aiheeseeni kesällä 2010 ollessani vertaistukiryhmän ohjaajana yksinhuoltajaperheiden tukilomalla Karjaalla. Tulin pohtineeksi, mahtaako viittomakielisille olla olemassa eroinfoa ja kun myöhemmin sain tietää, että näin ei vielä ole, halusin tarttua tähän tilaisuuteen. Otin yhteyttä Yhden Vanhemman Perheiden liittoon, jossa olen jäsenenä ja sain sieltä positiivista kannustusta ideani jatkamiselle.

Vaihdoin opinnäytetyöni aihetta elokuussa 2010, joten aihe ei ole päässyt kärsimään ajan patinasta. Aiheenvaihto oli kuitenkin kohdallani erittäin positiivinen asia. Motivaatio on ollut täysin erilainen, sillä aihe on minulle tärkeä. On ollut opettavaista työstää opinnäytetyötä ja se on tuntunut itsestä hyödylliseltä ja mielekkäältä. Kahvipöytäkeskusteluissa viittomakielisten kanssa olen myös saanut positiivista palautetta ideastani. Produktina opinnäytetyössäni on suomenkielinen käsikirjoitus sekä linkki-lista avioeroa ja yksin- ja yhteishuoltoa käsitteleville sivustoille netissä.

1 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää ja työstää viittomakielisille suunnattu tietopaketti avioerosta ja avioeroprosessiin liittyvistä käytänteistä. Tavoitteena oli selvittää, millainen tiedote palvelee parhaiten viittomakielisen kohderyhmän tarpeita ja mitä viittomakielisen tiedotteen toimittaminen käytännössä tarkoittaa. Millaisia vaatimuksia työllä on, mitkä ovat tiedotteen tekemisen vaiheet? Vastausten löytämisessä minua auttoi tutustuminen viittomakielisiin tiedotteisiin ja äidinkielen materiaalin merkityksellisyyden pohtiminen. Viranomaisten laatimat virkakieliset tekstit eivät palvele viittomakielistä väestöä parhaalla mahdollisella tavalla, joten päätin laatia eroinfon, jonka kieliasu on kohderyhmälle sopiva. Työni tilaaja on Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry. (YVPL). Opinnäytetyöni sisällön asiantuntijoina ovat olleet liiton toiminnanjohtaja Heljä Sairisalo ja Etelä-Suomen aluepäällikkö Teija Hallbäck-Vainikka.

Tässä opinnäytetyössä on liitteenä suomenkielinen käsikirjoitus eroinfosta. (Liite 1) Tulevaisuudessa valmiilla tuotteella tulee olemaan monia tahoja, joihin sitä voi tarjota. YVPL:n toimipaikkojen lisäksi muita mahdollisia vaihtoehtoja tuotteelle voisivat olla Kuurojen Liitto ry:n kuntoutussihteerit, Suomen suurin eroperheiden nettiyhteisö Eroperhe.net, kuntien perheneuvolat, Elatusvelvollisten liitto, Pienperheyhdistys ja netissä toimiva erovanhempien yhdistys Eriparivanhemmat sekä Viittovat Perheet ry. Kuurojen yhdistykset eri puolilla Suomea myös varmasti olisivat hyvä taho tiedon jakamiselle. Tiedotteen avulla he voivat välittää avioeroon liittyvää informaatiota myös viittomakielisille. Tiedotteesta tulee olemaan hyötyä myös avioerotilanteessa olevan henkilön läheisille ja ystäville. Tiedotteesta saa perustiedot avioeroprosessista ja käytänteistä. Viittomakielen tulkeille ja tulkkiopiskelijoille tiedotteesta on hyötyä myös, sillä tiedotteella on erikoissanastoa, johon voi halutessaan tutustua. Tiedotteen viittomakielelle käännettyistä termeistä voi olla hyötyä tulkkaustilanteessa.

Aihe on merkityksellinen jo senkin vuoksi, että avioerosta ja siihen liittyvistä käytänteistä ei ole ennestään olemassa viittomakielistä tiedotetta. Jatkuvuuden kannalta aihe on myös siten hyvä, että sitä voi päivittää ja laajentaa mm. ottamalla seuraavaan versioon mukaan aiheita, joita itse olen rajannut tiedotteesta pois. Rajasin tiedotteesta pois mm. valvotut tapaamiset, lapsikaappauksen uhat, työnjakoyhteishuol-

lon, perheväkivallan ja erilaiset sopimuskiistat. Nämä kaikki ovat sellaisia asioita, joita käsiteltäneen viranomaistenkin toimesta ja neuvot näiden tilanteiden ratkaisemiseksi löytynevät yhteistyössä viranomaisten kanssa. Tiedote pyrkii antamaan perustiedot avioerotilanteeseen sekä ohjaamaan tahoihin, joista tietoa saa enemmän.

Internet on hyvä foorumi tiedotteen julkaisemiselle. Se tavoittaa suuren määrän ihmisiä ja tieto on siellä tavoitettavissa mihin vuorokauden aikaan tahansa. Nykyisin voi nettiä käyttää mm. kirjastoissa ja nettikahviloissa, joten oma tietokone Internet-yhteyksineen ei ole tarpeen. Toisaalta kaikkia Internetkään ei tavoita, joten siksi olisi hyvä, jos tiedote olisi myös DVD-muodossa, ja se olisi saatavilla yleisesti viittomakielisten etujärjestöjen kautta.

Erotilanne on hyvin kuluttavaa henkisesti ja tiedonhaku voi hankaloitua mm. henkisen ja fyysisen uupumuksen vuoksi. Tällaisissa tilanteissa tiedon saanti omalla kielellä on hyvin tärkeää. Vaikka vierasta kieltä osaakin, voi asia olla niin ammattikielellä selitetty, että asiaa ennestään tuntemattomalle se ei aukene täysin. Vieraskielinen laki- tai viranomaisteksti voi olla monelle vaikeaselkoista, sillä se on viranomaisten keskenään käyttämää erikoiskieltä, jota ulkopuolisen onkin vaikeaa ymmärtää. Virkakielellä kirjoitetut tekstit asettavat usein haasteita jopa äidinkielisille lukijoille. Tällaiset ns. erikoiskielet syntyvätkin erilaisten ammattien, harrastajien ja muiden ihmisryhmien kesken. Ongelmia tuottaa se, että erikoiskielet nimeävät maailmaa usein omista lähtökohdistaan. Esimerkiksi kunnan viranomaiset voivat käyttää ilmauksia, joille ei ole yleiskielessä yhden sanan vastinetta. Asiakirjoissa voidaan puhua esimerkiksi *elatusapuvelasta*, *osituksesta* tai *etävanhemmasta*. (Virtanen 2009, 13 – 14.)

2 AVIOEROPROSESSI SUOMESSA

Avioero oli suuri häpeä 1960-luvulla mutta tänä päivänä tuo leima on jokseenkin hävinnyt. Nykyisin avioerot ovat niin yleisiä, että eronneisiin ei enää suhtauduta yhtä negatiivisesti kuin aikoinaan. Vuonna 2009 avioerojen määrä Suomessa oli 13 527. (Tilastokeskus 2010a.) Avioliitto voidaan Suomessa purkaa tuomioistuimen päätöksellä (Oikeusministeriö 2010). Toinen osapuoli ei voi enää estää eroa ja syyllistä eroon ei enää etsitä. Ero haetaan kärjäoikeudelta ja eron hakija(t) tuomitaan avioeroon hakemusten perusteella. Erossa sovitaan usein myös lapsia koskevista asioista mm. huoltajuudesta, elatuksesta ja tapaamisista. (Sairisalo 2010, Oikeusministeriö 2010.)

2.1 Yhden vanhemman perheet

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli vuonna 2009 yhteensä 584 172 perhettä. Näistä avioparien muodostamia lapsiperheitä oli 358 871 ja avoparien muodostamia lapsiperheitä 107 377. Parisuhteensa rekisteröinneitä lapsiperheitä oli vuonna 2009 yhteensä 299. Perheitä, jotka muodostuvat äidistä ja lapsista oli 102 146 ja isän kanssa asuvien lasten perheitä oli 15 549. (Tilastokeskus 2010b.) Vielä vuoden 1970 väestönlaskennassa yhden vanhemman perheitä kutsuttiin vajaiksi perheiksi. Joskus käytettiin sanaa tynkäperhe. Yksinhuoltaja- sanaa ei ollut suomen kielessä vaan se käännettiin ruotsin kielen ensamförsörjare- sanasta. Siitä tulikin nopeasti virallinen käsite. (Sairisalo 2010.)

Yhden vanhemman perheiden asioita ajamaan on perustettu oma liitto. Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry. (aikaisemmin Yksinhuoltajien Liitto ry.) on perustettu vuonna 1975. Liitto on lastensuojelujärjestö, jonka tarkoituksena on parantaa yhden vanhemman perheiden asemaa. Päämääränä on se, että yhden vanhemman perheiden lapset voisivat elää taloudellisesti turvatuissa oloissa tyydyttävää, monipuolista elämää joutumatta kohtaamaan syyllistämistä, epätasa-arvoa tai loukkaavaa kohtelua. Erityisesti verkosto pyrkii estämään yhden vanhemman perheiden syrjäytymistä tukemalla näiden verkostoja. Liitto pyrkii myös vahvistamaan vanhempien uskoa ky-

kyihinsä toimia vanhempina ja kasvattajina. (Sairisalo 2010.) Liiton nettisivuilla osoitteessa www.yvpl.fi on lisää tietoa liiton toiminnasta.

2.2 Vertaistuki

Vertaistukitoiminta on toimintaa, jossa on mahdollisuus saada ja antaa tukea samankaltaisessa elämäntilanteessa olevilta tai samanlaisia kokemuksia omaavilta ihmisiltä. Vertaistukitoiminnan peruspilareita ovat vapaaehtoisuus, tasavertaisuus ja luottamus ryhmän jäsenten välillä. Ryhmän jäsenten on voitava olla vakuuttuneita siitä, että heidän usein arkaluonteisista ja intiimeistäkin asioistaan ei keskustella muualla eikä muiden kanssa. Vertaistukiryhmässä kaikki jäsenet, myös ryhmän vetäjä, ovat tasavertaisia. Vertaistuki voi olla myös kahden ihmisen välistä tukemista. Tällöin tukijalla itsellään usein kokemus aiheesta, johon toinen tukea ja apua tarvitsee. Kokemuksen mukanaan tuomaa asiantuntijuutta ei voida saavuttaa pelkällä asiaan perehtymisellä. Vertaistukitoiminnassa ei välttämättä ole yhtä tiettyä päämäärää. Tilanteita pyritään ratkaisemaan ryhmässä sitä mukaa kun niitä tulee eteen. (Mielenterveyden keskusliitto 2010.)

Vertaistukitoiminta Suomessa on eri elämäntilanteissa ja kokemusten käsittelyssä hyvin aktiivista. Yksin- ja yhteishuoltajille Suomessa on Yhden Vanhemman Perheiden Liiton eri puolilla maata järjestämiä ns. yh-olohuoneita. Nämä ovat matalan kynnyksen vertaistukiryhmiä, joihin voi mennä vapaasti yksin tai lasten kanssa. Monissa ryhmissä on myös muuta järjestettyä toimintaa. Osassa yh-olohuoneista on järjestetty lastenhoito, jotta vanhemmat voivat puhua vapaasti heitä mietityttävistä asioista. (Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry. 2010.)

3 ÄIDINKIELEN MERKITYS

Kieli on hyvin voimakkaasti ihmisiä yhdistävä tekijä. Voisi ajatella mm. kuurojen yhdistysten olevan eräänlaisia vertaistukipaikkoja, joissa ihmisiä yhdistää kielen lisäksi yleensä myös kuulon puuttuminen ja vähemmistöryhmässä elämisen haasteet valtaväestön kesellä. Kuurojen Palvelusäätiöllä on mm. erilaisia RAY:n rahoittamia ohjelmia, joissa tuotetaan koulutus, neuvonta ja vertaistukeen liittyviä palveluita. Juniori-ohjelma tarjoaa kuurojen ja huonokuuloisten lasten perheille viittomakielen opetusta ja vertaistukea. Kuurojen Akatemian toiminnan tavoitteena on antaa asiakkaille erilaisissa arkielämän tilanteisiin liittyvissä päätöksissä tarvittavia elämäntietoja ja taitoja. Passi-ohjelma puolestaan järjestää pitkäaikaissairaille kuuroille ja kuurosokeille sopeutumisvalmennuskursseja yhteistyössä eri asiantuntijajärjestöjen kanssa. (Viittomakieliset Palveluntuottajat 2010.) Suomessa toimii myös yhdistys nimeltä Viittovat Perheet ry, joka tukee perheitä monikielisyteen ja -kulttuurisuuteen. Yhdistys tukee myös viittomakieltä käyttävien lapsiperheiden oikeuksia ja hyvinvointia. Viittovat Perheet ry:n tavoitteena on myös lisätä viittomakielisyyden ja monikulttuurisuuden arvostusta ja näkyvyyttä yhteiskunnassa. Yhdistys pyrkii myös vaalimaan viittomakielisten kulttuuria ja perinnettä sekä viittomakieltä äidinkielenä. (Viittovat Perheet ry. 2010.)

Kieli on ihmiselle lajityypillinen ominaisuus, jota ei ole esimerkiksi eläimillä. Kieli mahdollistaa sosiaalisen vuorovaikutuksen ihmisten kesken ja on merkittävä elämänhallinnan väline. Kieli on myös ajattelun, ajatusten, kokemusten ja tunteiden ilmaisemisen väline. Inhimillinen kulttuuri rakentuu kielen varaan ja kielen tarjoamiin mahdollisuuksiin ja on osa ihmisen identiteettiä. Tieto kielestä auttaa ihmistä ymmärtämään, jäsentämään ja tulkitsemaan kokemuksiaan. (Virtanen 2009, 8.)

Kieli ja mahdollisuus vuorovaikutukseen ovat ihmisen olemassaolon perusta. Ympäristöön yhteiskuntaan kasvaminen ja oppiminen tapahtuvat kielen kautta, oli kieli sitten muodoltaan puhuttu tai viitottu. Jokaisella on oikeus oman äidinkieleensä, ja kieli- ja kulttuuriryhmällä puolestaan on kieleen yhteisöllinen oikeus. (Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. 2010, 11) Kieli on osa ihmisyyttä. Se ei ole lisä tai ominaisuus, joka voidaan sattumanvaraisesti ihmisestä poistaa. Kielessä piilee voimaa ja valtaa: jos joku riistää toiselta ihmiseltä tämän oikeuden käyttää omaa kieltään, hän

käyttäytyä paitsi epäeettisesti myös suorastaan rasistisesti. (Malm & Östman. 2000, 9.)

Ihmisten on yleensä helppo sanoa, mikä on heidän äidinkieltensä. Äidinkieli voidaan määritellä seuraavasti:

Äidinkieli on

- Kieli, jonka on ensin oppinut.
- Kieli, jonka hallitsee parhaiten.
- Kieli, jota käyttää eniten.
- Kieli, johon itse samastuu.
- Kieli, jonka syntyperäisenä puhujana muut henkilöä pitävät.

(Skuttnabb-Kangas 1988, 34–35.)

Skuttnabb-Kankaan mukaan (1988, 38) mukaan korkeinta kielellisen ja inhimillisen tietoisuuden tasoa edustaisi määritelmä, jonka mukaan äidinkieli on se kieli, joka on ensin opittu ja johon hän samaistaa itsensä. Viittomakieliset ovat sosiolingvistikseen näkökulmasta katsottuna kielellinen vähemmistö. Viittomakielisen vähemmistön edustajat jakavat kielen lisäksi yhteisiä arvoja, normeja ja visuaalisuuteen perustuvan kulttuurin.

3.1 Viittomakieli äidinkielenä

Amerikkalainen kielentutkija William C. Stokoe oli ensimmäinen, joka tieteellisesti osoitti vuonna 1960, että amerikkalainen viittomakieli eli ASL (American Sign Language) on oma, itsenäinen kieli. Hän osoitti, että etteivät viittomakielet ole sidoksissa puhuttuihin tai kirjoitettuihin kieliin. Stokoen tutkimus on viittomakielten kielitieteellisen tutkimuksen alku. (Stokoe, William 1978) Suomalaisen viittomakielien tutkimus on alkanut Helsingin yliopiston yleisen kielitieteen laitoksessa kesällä 1982. Tutkimukseen saatiin Raha-automaattiyhdistykseltä rahoitus. Kaksi vuotta myöhemmin tutkimuksen rahoittajaksi tuli myös Opetusministeriö, jolloin tutkimuksen hallinto siirtyi pääosin Kotimaisten kielten tutkimuskeskukseen. (Karlsson 1987, esipuhe)

Nykyisen kielitieteellisen tutkimuksen mukaan viittomakielet ovat luonnollisia, itsenäisiä kieliä eikä siis pelkkä käsin tuotettu versio puhutusta kielestä. Viittomakieliä ei ole kehitetty kuurojen apuvälineeksi, vaan ne ovat kehittyneet kuurojen yhteisöissä. (Malm, Östman 2000, 10–13.)

Viittomakieli on ollut kauan kielletty ja halveksuttu. Yleensä viittomakieli omaksuttiin kouluissa kun suurin osa kuuroista asui koulujen asuntoloissa. Koulu aloittaminen avasi usein kielettömälle lapselle täysin uuden maailman. Ensimmäistä kertaa hän todella alkoi ymmärtää ympäröivää maailmaa. Oralismien aikana kielen välittäjinä eivät kuitenkaan kouluissa toimineet opettajat vaan toiset lapset.

”Minut vietiin kouluun tammikuussa. Olin todella pieni ja aivan hukassa. En ymmärtänyt ollenkaan mihin paikkaan minut vietiin. Opetus oli pelkkää puheopetusta, pelkkää oralismia. Isommat oppilaat opettivat minulle viittomakieltä, mihin ihastuin heti paikalla. Elämäni muuttui kirkkaammaksi. - - Seitsemän ensimmäistä elinvuottani ennen koulua olivat olleet aivan tyhjää, kuin ”valkoista lakanaa”.” (Alf Bjongin haastattelu, Salmi, Laakso 2005. 178–180)

Suomalainen viittomakieli on vasta vuoden 2004 opetussuunnitelmassa nähty ensimmäistä kertaa viittomakielisten äidinkielenä. Opetussuunnitelma noudattaa suomen kieli äidinkielenä-oppimäärän rakenteita, tavoitteita ja sisältöjä soveltuvien osin. Opetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan minäkuvaa ja identiteettiä ja mahdollistaa valmiuksien saavuttaminen kaksi- ja monikielisyteen. (Opetushallitus 2004, 89.)

Koulujen lisäksi kuurojen yhdistyksillä viitottiin. Yhdistyksissä tosin sai vapaasti viittoa, pelkäämättä rangaistusta. Yhdistysten merkitys kuuroille ja viittomakielelle on ollut ja on edelleen valtaisa. Yhdistykset ajavat aktiivisesti kuurojen etuja ja järjestävät erilaisia luentoja ja harrastustoimintaa. Kaikki tämä tapahtuu kuurojen äidinkielellä, viittomakielellä. Monet kuurot kertovatkin kuurojen yhdistysten olevan kuuroille toinen koti.

Viittomakieliselle yhteisölle on tärkeää osallistua myös ympäröivän yhteiskunnan toimintaan – on kuitenkin eri asia, miten ja millä tavalla viittomakieliset voivat osallistua.

Eri kieli- ja kulttuuriryhmien oikeutta toimia omalla kielellään ei aina arjessa huomioida. (Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma 2010, 11)

Viittomakielisten ja kuurojen lukumäärästä ei ole olemassa tarkkaa arviota, sillä Suomessa ei ole järjestelmällisiä tilastoja tai rekistereitä kuuroista. Kuurojen Liiton arvion mukaan Suomessa on noin 8000 kuuroa, joista noin 5000 käyttää viittomakieltä ensi- tai äidinkielenään. (Luukkainen 2008, 39.)

3.2 Viittomakielen yleiskieli

Eri tilanteisiin kielenkäyttäjä valitsee tilanteen sopivan rekisterin. Juhlapuhuja viitto eri tavoin kuin esimerkiksi luennoitsija tai vapaasti ystäviensä kanssa keskusteleva viittoja. Kielen muotoja on paljon ja muodot voivat vaihdella hyvinkin nopeasti. Jopa lyhyessä keskustelussa saatetaan siirtyä nopeasti yleiskielestä erikoiskieleen ja siitä vaikkapa rentoon jutusteluun. (Virtanen 2009, 11.)

Yleiskielen määritelmänä löytää useista lähteistä seuraavaa:

Yleiskieli on kieliyhteisön eri ikä- ja ammattiryhmille yhteinen kielimuoto, joka on muotoasultaan kirjakielen normien mukaista, käyttää yleisesti tunnetuksi tiedettyä sanastoa (tai ainakin selittää käyttämänsä erikoistermit) ja on virkerakenteeltaan yksinkertaista. (katso esim. Virtanen 2009, 11.)

Läheskään kaikilla kielillä ei ole yleiskieltä. Kieli standardisoidaan, kun sille luodaan yleiskieli, ja se on ainakin jossain vaiheessa yhteisön tietoista toimintaa. Koska kieliyhteisö ja kieli kuuluvat erottamattomasti yhteen, yhdenmukaistamisen tarve on seurausta kieliyhteisön muuttumisesta. Yhdenmukaistamistyö alkaa, kun kieliyhteisö on tullut sellaiseen yhteiskunnallisen kehityksen vaiheeseen, että yhteisön toiminnan kannalta tarvitaan kaikkien opittavissa olevaa, kaikille yhteistä ja myös virallisempiin yhteyksiin sopivaa yleiskieltä. Suomalaisen viittomakielen kohdalla voisi ajatella tällaisen vaiheen olleen viittomakielen maininta perustuslaissa vuonna 1995. Yleiskielen pohjaksi valitaan tyypillisesti keskeisen alueen kielimuoto. Yleiskielen saamiseksi

tehtävä työ käynnistetään usein luomalla erikoisalojen sanastoa, kirjoittamalla kieliooppia ja alkamalla opettaa kieltä koululaitoksessa. Vähitellen opittavasta kielestä tulee myös opetuskieli, ja myöhemmin perustetaan myös erilaisia oikeakielisyydestä huolta pitäviä instituutioita. (Ojutkangas, Larjavaara, Miestamo & Ylikoski 2009).

Suomalaista viittomakieltä tutkii Kotimaisten kielten tutkimuskeskus eli Kotus. Se on valtakunnallinen kielentutkimuksen keskus ja kielen asiantuntijalaitos. Kotus tutkii suomea, ruotsia, saamelaiskieliä, romanikieltä sekä viittomakieltä. (Kotus 2010.) Jyväskylän yliopistossa kielten laitoksessa voi opiskella pääaineena suomalaista viittomakieltä. (Jyväskylän yliopisto 2010.)

Suomalaiseen viittomakieleen on myös todettu kehittyneen yleiskielinen muoto. Sitä käytetään mm. Yleisradion viitotuissa uutisissa, erilaisissa viittomakielisissä tiedotteissa jne. Yleiskielisyyteen viittomakielessä kuuluu arkityylisten ja murteellisten viittomien välttäminen. Suomalaisen viittomakielen yleiskieltä ei kuitenkaan voida pitää kirjakieltä vastaavana standardoituna muotona, sillä se sisältää paljon viittoma- ja lausetason vaihtelua. (Hoyer 2010, 124.)

4 TIEDOTTAMINEN

Arkielämässä törmää jatkuvasti erilaisiin tiedotteisiin. Eri medioista tulee ihmisille tulvimalla tietoa kaikenlaisista asioista. Kaupan ilmoitustaulut, tekstiviestit, muistilaput ja muun muassa liikennemerkkit antavat meille erilaista tietoa käsiteltäväksi.

Hyvä tiedote perustuu tosiasioihin. Hyvin laaditussa tiedotteessa on hyvä otsikko. Tärkeät asiat sijoitetaan tiedotteen alkuun ja vähemmän tärkeät löytyvät loppupuolelta. Tiedote vastaa kysymyksiin kuka, mitä, missä, milloin ja miksi. Teksti kannattaa muotoilla neutraaliksi. Tiedotteen lopussa on mahdolliset lisätietoa antavat tahot ja yhteystiedot. (Suomen Tietotoimisto 2010.)

Tiedottava tekstityyli on rakenteeltaan analysoiva. Sen pyrkimyksenä on olla täsmällinen ja asiallinen, mutta se ei kuitenkaan aina perustu tieteellisiin faktoihin. Tiedottavalla tekstityylillä on myös vastaanottajaan vaikuttava funktio. Tiedotustekstissä on tieteellisen ja myös taiteellisen tekstin ominaisuuksia mutta kokonaisuutena se on kuitenkin asiatekstinä lähempänä tieteellistä kuin taiteellista tyyliä. (Ingo 1990, 182–183.)

Julkisyhteisöjen tulee huolehtia tiedottamisesta myös viittomakielellä. Väestörekisteriin ilmoitettuja äidinkielitietoja ja viittomakielisen yhteisön asiantuntijuutta on hyödynnettävä tiedotuskäytänteitä kehitettäessä. Viittomakielisen tiedottamisen vastuita ja työnjakoa eri toimijoiden kesken tulee selkiyttää pikaisesti. Samalla on neuvoteltava viittomakielisen yhteisön kanssa siitä, mikä on riittävä palvelutaso ja millä tavoin se voidaan saavuttaa. (Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma 2010, 60)

4.1 Kuuroille tiedottaminen ennen

Kuurojen yhdistyksillä on ollut suuri rooli kuurojen tiedottamisessa. Esitelmätilaisuudet olivatkin vuosikymmenten ajan yhdistysten suosituimpia toimintamuotoja. Niiden pitoa varten yhdistysten oli mahdollisuus saada puhujia sekä muuta apua Suomen Kuuromykkäin Liitolta, millä oli suuri merkitys yhdistysten illanviettoja järjestettäessä.

Matka-asiamiehet ja matkapappi esitelmöivät kussakin liiton jäsenyhdistyksessä yleensä kerran pari vuodessa. (Salmi & Laakso. 2005, 98.) Yhdistysten tärkeitä toimintamuotoja niiden alkuaikoina olivat luennot, raittiustyö ja sunnuntaikoulut, joissa kuurot ja viittomakielentaitoiset kuulevat luennoivat eri aiheista. Sunnuntaikoulut eivät enää ole osa yhdistysten toimintaa mutta edelleenkin yhdistyksissä pidetään luentoja erilaisista jäsenten toivomista, ajankohtaisista aiheista. (Wallvik 2000, 58.)

Ensimmäistä kuuroille lukijoille suunnattua lehteä alettiin julkaista 1896 alussa. Tarkoituksena oli tarjota suomenkielisille kuuroille hyödyllistä ja sivistävää lukemista helppotajuisesti. Lehden lopussa oli palsta, johon oli koottuna lyhyitä tiedonantoja mm. erilaisista tapahtumista, kertomuksia sattumuksista ja ihmiskohtaloista. (Salmi ym. 2005, 69.)

Lähempänä historiassa viittomakielisten tiedottamisen saralla on myös Kuurojen Liiton tekemä videotiedote. Nauhureita toimitettiin kuuroille käyttöön ja heillä oli mahdollisuus katsella mm. kulttuuripäivillä videoitua materiaalia kotonaan. Myöhemmin videotiedotteista tuli kuntien viittomakielisille asiakkailleen kustantamia ja monet viittomakieliset ovatkin saaneet videotiedotteensa kotiin postitettuna. (mt. 430 – 434.)

4.2 Kuuroille tiedottaminen nykyisin

Kehittynyt tekniikka on laajentanut tiedottamista viittomakielellä. Tietokone, Internet, älypuhelimet ja televisio tarjoavat tänä päivänä mahdollisuuksia myös viittomakielellä viestimiseen. Videotiedotetta tehdään edelleen DVD-muodossa ja Kuurojen Lehti ilmestyy vieläkin. Kuurojen Liiton nettisivuilta saa tietoa viittomakielellä yhteisön erilaisista tapahtumista ja ajankohtaisista asioista. Kuurojen yhdistyksillä on edelleen omat iltansa, joissa tiedotetaan erilaisista asioista viittomakielellä. Kehittynyt tekniikka mahdollistaa paljon ja olisikin hienoa sanoa, että vain mielikuvitus on rajana. Arki-
sempana rajoitteena ovat kuitenkin varmasti taloudelliset ja taidolliset resurssit.

Kirjasto on ollut perinteisesti kuuleville monenlaisen tiedon tyssija. Kuurojen Liitolla on oma kirjastonsa, jossa on saatavilla paljon alaan liittyvää materiaalia. Kirjastosta

voi tehdä etälainoja, joten asiakkaan asuinpaikka ei estä kirjaston palveluiden käyttöä. Kuurojen Liitto ry on syksyllä tehnyt eduskunnalle esityksen viittomakielisen virtuaalikirjaston perustamiseksi. Liitto on valmistellut viittomakielistä virtuaalikirjastoa yhdessä Opetusministeriön kanssa. Suunnitelmien mukaan kirjasto tuottaisi, hankkisi, ylläpitäisi ja levittäisi viittomakielistä kirjallisuutta järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Kirjaston aineisto olisi virtuaalisesti tarjolla, jolloin se olisi esteettömästi saatavilla asuinpaikasta riippumatta. (Kuurojen Liitto, 2010).

Viittomakieliset uutiset tulevat televisiosta päivittäin ja tämän lisäksi on kooste ajankohtaisista tapahtumista kerran viikossa. Televisio olisi internetiä paljon laajemman kohderyhmän käytettävissä mutta taloudelliset resurssit rajoittavat ilmeisesti sen laajempaa käyttöä. Vaalikeskusteluita on ollut perinteisesti viittomakielisille tulkattuina, joten mielestäni samaa tekniikkaa olisi hyvä käyttää muissakin ohjelmissa.

Olen tutkinut netin tarjoamia viittomakielisiä materiaaleja. Viime vuosina on tehty paljon viittomakielistä materiaalia eri aihealoilta. Netistä löytyy eri sivustoilta viittomakielelle käännettyjä tiedotteita. Viittomakielellä löytyy tietoa mm. globaalikasvatuksesta (www.gloaalikasvatus.fi/viittomakieli), on viittomakielinen päihdelinkkisivusto (www.paihdelinkki.fi/viittomakielinen), pelastautumisopas (www.pelastutoimi.fi/turvatietao/pelastautumisopas), ja tietoa televisiolupamaksuista ja digitelevisioista (www.digitelkkari.fi/site/viittomakieli.shtml). Perustuslakiuudistuksesta on toteutettu esite viittomakielellä. Videokasettia saa Kuurojen liiton kirjasto- ja tietopalvelusta. Viittomakielialan Osuuskunta Via (www.via-ok.net), Suomen Poliisi (www.poliisi.fi), Kuluttajavirasto (www.kuluttajavirasto.fi), Kansaneläkelaitos KELA (www.kela.fi), ja Suomen Pelastusalan Keskusliitto SPEK (www.spek.fi) informoivat sivuillaan myös viittomakielisiä. Sivustoilla on videoklippejä, joissa kerrotaan sivuston sisällöstä, eri palveluista ja annetaan toimintaohjeita erilaisiin tilanteisiin mm. Viittomakielialan Osuuskunta Via opastaa viittomakielisiä tarjoamiensa palveluiden pariin. Viittomakielisistä tiedotteista on kootusti myös internetissä osoitteessa <http://www.suomi.fi/suomifi/suomi/viittomakielisille/index.html>.

Suomenruotsalaisten viittomakielisten tiedonsaantikanavana on Internetissä sivusto Teckeneko. Finlandssvenska Teckenspråkiga rf.:lla on vuonna 2009 käynnistynyt

Raha-automaattiyhdistyksen tuella projekti nimeltä Signwebb. Projektin tarkoituksena on tuottaa suomenruotsalaisille viittomakielisille tietoa yhteiskunnasta heidän omalla kielellään. Projektin tavoitteena on rakentaa viittomakielinen webb-portaali, jonka ohessa tuotetaan käännöksiä viittomakielelle sekä julkiselle, että yksityiselle sektorille. Projekti pyrkii myös tiedottamaan eri viranomaisia ja järjestöjä viittomakielestä ja kuurojen tarpeista. (Finlandssvenska Teckenspråkiga rf. 2010.)

4.3 Muita materiaaleja viittomakielellä

Viittomakielellä on saatavilla muutakin materiaalia kuin pelkästään tiedottamiseen keskittyvää. Raamatun käännöstyö on myös merkittävä osa viittomakielisten kielellistä tasa-arvoa. Vuonna 2001 kirkolliskokous on hyväksynyt muun muassa Isä Meidän-rukouksen, Herran siunauksen, uskontunnustuksen ja käskyjen viittomakieliset käännökset. Käännökset ovat videolla ”Sana tulee näkyväksi”. Käännöstyö Raamatun parissa jatkuu edelleen. Kirkollisista toimituksista ja noin 20 virrestä on jo olemassa koekäännökset. Kääntäjät ovat aloittaneet myös kirkkovuoden tekstien kääntämisen. Jumalanpalveluksen keskeisten osien kääntäminen ja tärkeimpien kirkollisten toimistusten eli kasteen, avioliittoon vihkimisen ja hautaan siunaamisen kääntäminen ovat tärkeitä saada käännettyä viittomakielelle. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2010.)

Raamatusta käännettyjä osia on myös olemassa viittomakielisinä netissä. Nettisivusto Youtubeen (www.youtube.com) on ladattu erilaista viittomakielistä materiaalia. Viittomakieli on parantanut asemiaan ja kielivähemmistönä viittomakielisten tarpeet on alettu ottaa huomioon entistä paremmin.

Viittomakielelle käännöksiä on tehty myös opinnäytetöinä. Muun muassa vastasyntyneen kotihoito-ohjeet on käännetty viittomakielelle ja se on DVD-muodossa. (Heinonen & Kinnari 2009.) Tämän lisäksi on seksuaalivalistusta viittomakielellä (Mattila, Rautanen 2005), HIV-tiedote (Kulmala, Lindholm 2009) ja Raha-automaattiyhdistyksen Black Jack- kasinopeliohjeet (Kuronen 2008) opinnäytetöinä käännetty. Finnairin matkustamoturvaohjeeseen on tehty käännös kansainväliselle

viittomiselle vuonna 2004. (Rauhamäki, 2004.) Liedossa sijaitsevan Nautelankosken museon esittelystä on tehty niin ikään viittomakielinen video opinnäytetyönä. (Anttila, Seppä 2004.) Viittomakielisen opetuksen tueksi on käännetty opinnäytteenä WSOY:n oppikirjasta Luonnonkirja 5 ihmisbiologiaan liittyviä kappaleita (Hurtig, 2009).

Viittomakielisiä käännöksiä on tehty myös muutamiin elokuvaan. Kollikallion skidit – kokoperheen elokuva – on saanut viittomakielisen käännöksensä opinnäytetyönä. (Aittokumpu, Varttinen 2005) Rölli ja metsän henki- elokuvaa on myös mahdollista katsella viittomakielellä. Lasten elokuvasta Jeesuksen jäljillä valmistui pääsiäiseksi 2009 viittomakielinen käännös Kansan Raamattuseuran ja Suomen Piipaseuran yhteistyöhankkeena. Elokuva nimeltään Pelikaanimies on saanut myös viittomakielisen käännöksen. (Opetusministeriö 2007, 21).

Viittomakielisen materiaalin saatavuutta tulisi mielestäni jotenkin voida parantaa. Kuurojen Liiton kirjasto palvelee kyllä pääkaupunkiseudulla asuvia viittomakielisiä mutta muualla asuville kirjaston palvelut eivät ehkä ole niin helposti saatavilla. Ikään-tyneemmillä tai syrjäytymisuhan alla olevilla viittomakielisillä kuuroilla ei välttämättä ole tarvittavia tietoja ja taitoja Internetin käyttöön. He ovatkin ryhmä, jotka hyvin helposti jäävät kaikenlaisen tiedottamisen ulkopuolelle. Tarvittaisiin myös tiedostusta siitä, mistä kaikkialta viittomakielistä tiedotusta on mahdollista saada. Olisi hyvin mielenkiintoista tutkia jatkossa sitä, miten viittomakieliset hyödyntävät jo tarjolla olevaa tiedotusta ja saavuttaako tiedotus kaikkia.

5 TIEDOTTEEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kuvataan tarkemmin tiedotteen tekemiseen liittyviä asioita. Alaluvussa 5.1 kerrotaan tiedotteen sisällöstä. Luku käsittelee myös aiheiden rajaamista. Alaluku 5.2 paneutuu suomenkielisen käsikirjoituksen kirjoitusasuun ja mitkä seikat ovat olleet vaikuttamassa sen syntyyn. Alaluku 5.3 sisältää työn tekemisen aikana syntyneitä huomioita viittomakielistä tiedotetta ajatellen.

5.1 Tiedotteen sisältö ja sen rajaaminen

Olen elokuussa 2010 tavannut Teija Hallbäck-Vainikan ja saanut häneltä Heljä Sairisalon Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:lle tekemää materiaalia erotilanteesta suomeksi. Molemmat materiaalit ovat ensitietopaketteja avioerosta: Vanhempien eron A, B, C (2009). Näitä tietopaketteja käytetään luennoitsijan tukena eroinfotilaisuuksissa. Tietopaketit on koonnut Heljä Sairisalo vuonna 2009. Tietopaketit eivät sisällä lähdeviitteitä. Materiaalien tietoja olen työn aikana verrannut mm. netistä löytyviin lakitietolähteisiin.

Lakitietolähteitä, joita olen käyttänyt vertaamisessa ovat mm. netistä löytyvä asianajotoimisto Legistum Oy:n sivut. (Legistum Oy 2010). Siellä oleva teksti on nimenomaan virkakieltä, joka ei välttämättä ei-asiantuntijalle avaudu. Lauseet ovat pitkiä ja käytettyjä sanoja ei ole avattu. Oikeusministeriön sivuilla avioerosta tiedottavat sivut ovat myös virkakieltä. Esimerkiksi käsikirjoituksessa on avattu avioeron toista vaihetta koskeva tieto sen vuoksi, että mm. Oikeusministeriön sivulla asia ilmaistaan näin: ”Vaatimus avioeroon tuomitsemisesta kuuden kuukauden harkinta-ajan kuluttua on tehtävä samalla tavoin kuin pantaessa avioeroa koskeva asia vireille.” (Oikeusministeriö 2010). Netistä löytyy myös Suomen laki suomeksi -sivusto (www.laki24.fi), joka on hieman avannut lakitekstiä suomeksi mutta sielläkin teksti on vielä hyvin virkakielistä. Osituksesta sivusto tiedottaa näin: ”Vaikka avioliitto lainvoimaisesti on purkautunut, ei puolisoiden aviovarallisuussuhde pääty, ennen kuin omaisuuden ositus tai omaisuuden erottelu on toimitettu ja se on lainvoimainen.” (Laki24 2010). Muun mu-

assa nämä ovat aiheita, joita ei-asiantuntija ei ymmärrä ja sen vuoksi ne on selitettävä ja termit on määriteltävä yleiskielellä.

Opinnäytetyöni produktina olevan käsikirjoituksen aiheita ovat avioeron hakeminen ja sen vaiheet, erotilanteessa sovittavat asiat kuten omaisuuden jako, lasten huoltajuus ja asuminen, tapaamisjärjestelyt ja elatusapu. Käsikirjoituksessa on vinkkejä myös talouden järjestelyyn eron jälkeen sekä tietoa eri tahojen järjestämistä tukipalveluista. Nämä aiheet ovat valikoituneet tiedotteen käsikirjoitukseen ja ovat asioita, joista on hyvä jo heti eroa harkitessa saada tietoa. Aihevalinnoissa olen käyttänyt apuna myös Eroperhe.net-sivustoa (www.eroperhe.net). Se on ammatillisesti tuettu vertaisverkosto eroa suunnitteleville ja eronneille vanhemmille. Eroperhe.net-sivuston ylläpitäjänä toimii Kehityksen avaimet Oy ja sen taustalla toimivat psykologi Kari Kiianmaa ja vertaiskouluttaja Tiina Kaarela. (Kehityksen avaimet Oy 2010.) Aihevalintojeni tueksi olen käyttänyt myös kyseisen sivuston keskustelupalstoilla olevia kysymyksiä. Henkilökohtainen kokemukseni yksin- ja yhteishuoltajien vertaistukiryhmän vetäjänä tukevat myös näitä aihevalintoja. Juuri näistä aiheista tulee eniten kysymyksiä ihmisiltä, joita avioero elämässään koskettaa. Kysymyksiä ovat mm. mistä ero haetaan, kuinka kauan eron saaminen kestää, mitä erossa konkreettisesti tapahtuu, kuka päättää eron jälkeen lasten asioista, kuka voi auttaa elatusavun laskemisessa ja mistä saan apua arjessa jaksamisessa.

Valintaani tukee myös Päivi Rouvinen-Wileniuksen Terveystieteiden tutkimuskeskukseen tekemä arvio terveystieteiden kriteereistä. Rouvinen-Wileniuksen (2008) mukaan yleisenä terveystieteiden tavoitteena voidaan pitää sitä, että aineisto vastaa kohderyhmän tarpeita. Aineisto myös tukee yksilöitä yksittäisen ongelman kanssa ja tukee yksilöä ymmärtämään omia mahdollisuuksiaan. (mt., 3.) Edellä luetellut kysymykset avioeroon liittyen ovat esimerkkejä todellisesta elämästä ja sen tarpeista. Omalla opinnäytetyölläni haluan olla vaikuttamassa siihen, että kysymyksiin on olemassa vastaukset myös ei-asiantuntijalle ymmärrettävässä muodossa. Suomenkieltä äidinkielenään käyttävillä on vaikeuksia ymmärtää lakitekstiä. Viittomakielisten tarpeet ymmärtää tässä tapauksessa avioeroon liittyviä käytänteitä ovat samanlaiset. Suomenkielisen eroinfon suunnittelu ja sen toteuttaminen tulevaisuudessa ovat vastausta todelliseen tarpeeseen.

Käsikirjoituksen ulkopuolelle rajautuvat aiheet mm. valvotut tapaamiset, lapsikaappauksen uhat, työnjakoyhteishuolto, perheväkivalta ja erilaiset sopimuskiistat. Näitä asioita käsiteltäessä viranomaisen on mukana selvittelytyössä. Neuvoja ja tukea ratkaisuihin saa yhteistyössä heidän kanssaan. Sosiaalitoimi, poliisi ja oikeuslaitos ovat tahoja, jotka usein ovat mukana silloin, kun erotilanne ei suju rauhallisesti.

5.2 Suomenkielisen käsikirjoituksen kirjoitusasu

Suomenkielinen tieto avioeroprosessista ja käytänteistä on suurelta osin laki- ja viranomaiskieltä. Erikoissanastoa tarvitaan asiantuntijoiden välisessä viestinnässä. Ongelmia syntyy siinä vaiheessa kun viestinnän toisena osapuolena onkin ei-asiantuntija. Asiaa ennestään tuntemattomalle voi olla hyvin haastavaa tai jopa mahdotonta saada asiasisältöä selville, ellei kieltä muokkaa yleiskieliseen muotoon. Viranomaisia kielivalintaan velvoittaa usein ylempi taho, muotoilut tulevat ylempää eivätkä viranhaltijat voi ilmaista itseään niin selkeästi kuin ehkä haluaisi.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus (Kotus) on vaatinut virkakielen selkiinnyttämistä. Kotuksen kotisivuilla olevassa, 7.6.2010 julkaistussa tiedotteessa korostetaan, että hallintolain mukaan viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä. Kielilaki taas vaatii, että viranomaisten on vaalittava maan kielellistä kulttuuri-perintöä ja edistettävä molempien kansalliskielten käyttämistä. Hyvän kielen velvoite välittyy monista muistakin säädöksistä, esimerkiksi tiedottamista ja viranomaispäätöksiä koskevista. (Kotus 2010).

Kielipoliittiset päätökset vaativat aikaa ja rahaa. Säädöksistä huolimatta virkakielen vaikeaselkoisuus on merkittävä yhteiskunnallinen ongelma. Epäselvä kielenkäyttö on ristiriidassa myös avoimuus- ja yhdenvertaisuusperiaatteiden kanssa. Viittomakieli on yksi vähemmistökielistämme, joten on mietittävä, millaisia keinoja on viittomakielisten oikeuksien toteutumisen parantamiseksi. Pyrin opinnäytetyöni produktilla vaikuttamaan osaltani yhteen pieneen osa-alueeseen, muokkaamalla avioeroprosessia kuvaavan tiedotteen kieliasua kohderyhmälle sopivaksi.

Avioeroprosessi on hyvin kuluttavaa henkisestikin, joten tästä syystä olen päätenyt käsikirjoituksessa yleiskieliseen muotoon. Tätä valintaa tukee myös se, että yksinhuoltajille suunnattujen yhdistysten kotisivuilta löytyvät, asiaa käsittelevät suomenkieliset tekstit ovat myös yleiskielisessä muodossa. Hyvän tiedotteen vaatimuksiin kuuluu myös se, että kieli on selkeää. (Suomen tietotoimisto 2010).

Pyrin käsikirjoitusta laatiessani siihen, että eroinfon suomenkielisen käsikirjoituksen kieli on mahdollisimman hyvää yleiskieltä. Tavoitteenani oli käyttää käsikirjoituksessa yleisesti tunnettua sanastoa ja selittää käytetyt erikoistermit selkeästi ja ymmärrettävästi. Käsikirjoitukseen olen esimerkiksi selittänyt termit *yksinhuoltaja* ja *yhteishuolto* ja määritellyt, mitä asioita nämä eri huoltajuuden muodot pitävät sisällään. Samalla tavalla olen avannut *osituksen* merkityksen. Avioeron vaiheissa on myös kuvattu, mitä eri vaiheet pitävät sisällään ja mikä on niiden merkitys. Virkerakenne ei ole monimutkaista vaan lauseet ovat lyhyitä ja yksinkertaisia. Teksti ei myöskään pyri herättämään tunteita vaan sen pääasiallinen tarkoitus on juuri tiedon välittäminen. Käsikirjoituksessa on tietoa myös eri tahoista, mistä tietoa ja tukea voi saada enemmän. Käsikirjoituksessa on ohjattu tulkin käyttöön tarvittaessa ja on opastettu sivustolle, josta saa tästä aiheesta lisää tietoa. Käsikirjoituksen lopussa olevalta linkkilistalta saa halutessaan tietoa tahoista, joista voi olla myös apua. Olen valinnut tarkoituksella linkkilistalle sivustoja, joiden sivuillaan käyttämä kieli ei ole viranomaiskieltä tai lakitekstiä vaan helposti ymmärrettävää yleiskieltä. Esimerkiksi Pelastakaa Lapset ry:n kotisivut kertovat sivuillaan eritellysti, mitä kuuluu yhdistyksen lastensuojelutyöhön. Adoptio, perhehoitotoiminta, tukihenkilötoiminta ja aikuisystävätoiminta on selkeästi avattu lukijalle niin, että tekstistä saa helposti tiedon kyseisten toimintojen sisällöstä. (Pelastakaa Lapset ry. 2010.)

Pyrin myös siihen, että käsikirjoitus täyttää hyvälle tiedotteelle asetetut vaatimukset, se on selkeä ja perustuu tosiasioihin. Tarkistutin eroinfon sisällön oikeellisuutta Yhden Vanhempien Perheiden Liiton asiantuntijoilla. Asiantuntijuutensa ansiosta he osaavat arvioida, ovatko esim. käsikirjoituksen otsikot täsmällisiä. Kiinnitin tiedotetta laatiessani erityishuomiota siihen, että otsikon alla kerrotaan vain otsikon ilmoittamasta asiasta. Tämä helpottaa myös lukijan työtä. Tavoitteenani oli, että lukija näkee

yhdellä silmäyksellä, mitä asioita käsikirjoitus sisältää. Pysin myös varmistamaan, että käsikirjoitus noudattaa myös kulussaan tärkeysjärjestystä. Tärkeät asiat kuten *avioeron hakeminen* ja *erossa sovittavat asiat* löytyvät ensin ja vähemmän tärkeitä kuten *talouden uudelleen järjestäminen* sekä *tukea antavat tahot* käsitellään lopussa. Käsikirjoituksen perusajatus on, että ensin täytyy saada käytännön asiat järjestykseen, jonka jälkeen eronnut voi keskittyä omaan ja perheensä hyvinvointiin ja rakentaa strategioita uudessa elämäntilanteessa pärjäämiseen. Käsikirjoituksen loppuun on liitetty linkkilista lisätietoja antavista järjestöistä ja muista tahoista.

5.3 Ohjeistusta tiedotteen tekemiseen suomalaisella viittomakielellä

Käsikirjoitusta tehdessäni ja tietopohjaa kootessani pohdin, millaisia asioita on huomioitava viittomakielen olemuksen vuoksi. Pohdin myös tiedotteen ulkoasua sekä perustuslain merkitystä viittomakielisten kannalta. Viittomakielelle tulkattuja ohjelmia tulee vain satunnaisesti, vaikka televisio on mediana hyvin vaikutusvaltainen ja viittomakielisillekin helposti saatavilla oleva. Tämän päivän digitaalinen tekniikka uskoakseni mahdollistaisi helpohkosti tulkkiruudun valinnaiseksi televisioon. Suomen kieltä osaaville kuuroille tekstitys toisi myös lisäarvoa televisio-ohjelmille ja tekstitys palvelisi myös muita kuulon tasoon katsomatta.

Liikenne ja viestintäministeriön televisio-ohjelmia koskevan lainsäädäntöhankkeen tavoitteena on, että merkittävän osan yleisöä tavoittaviin suomen- tai ruotsinkielisiin televisio-ohjelmiin liitetään jatkossa ohjelmatekstitys. Vieraskielisiin ohjelmiin liitetään äänitekstitys, joka perustuu olemassa olevaan tekstitysaineistoon. Ministeriö on lisäksi teettänyt kaksi selvitystä televisio-ohjelmien tekstittämiseen, kuvailuun ja viittomakielen tulkkaukseen liittyen. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2009). Selvitykset ovat saatavilla osoitteessa: <http://www.lvm.fi/web/fi/julkaisut/sarja/> (selvitysnumerot 38/2009 ja 40/2009). Selvityksessä nro 38/2009 todetaan näin:

Haasteeksi jää kuulorajoitteisille tarkoitettu kotimaisen ohjelmiston ohjelmatekstitys sekä viittomakielinen tulkkaus, jota tekee nykyisin vain Yle. Tekstittämisen sekä tulkkauksen työkuustannukset ovat näiden lisäpalvelujen merkittävin kustannuskomponentti. (...) Suomi on pieni kielialue, mikä nostaa lisäpalvelujen suhteelliset kustannukset yli kymmenkertai-

siksi esim. anglosaksisiin maihin nähden. Taloudellisesti kohtuulliset ja kohderyhmien kannalta kattavimmat ratkaisut edellyttävät siis innovatiivisuutta, monikanavaisuuden hyödyntämistä, fokusalueiden määrittelyä ja päällekkäisyyksien välttämistä. (TV-ohjelmien tekstitys, selostus ja tulkkaus, 2009).

Liikenne- ja viestintäministeriö järjesti asian tiimoilta keskustelufoorumin 8.10.2009 Finlandia talolla. Tilaisuuteen osallistuivat ministeri Suvi Lindénin lisäksi Yleisradio Oy:n, Kuuloliiton, Kuurojen liiton, Näkövammaisten keskusliiton edustajia ja muita asiantuntijoita. Kuurojen liiton kehittämisjohtaja Kaisa Alanne nosti esille näkemyksiä viittomakielisten kuurojen yhteisön puolesta. Alanne muistutti yleisöä kansainvälisistä sopimuksista ja kotimaisesta lainsäädännöstä, jotka edellyttävät vammaisten ihmisten tasavertaista kohtelua myös tiedonsaannin ja -välityksen osalta. Alanteen mukaan tekstitetyt ohjelmat ovat viittomakielisille kuuroille tärkeitä, mutta viittomakielisiä ohjelmia ei tekstityksen lomassa tulisi myöskään unohtaa. (Liikenne- ja viestintäministeriö, 2009).

Yllä olevien tietojen valossa näyttää selvältä, että viittomakieliset tarvitsevat tiedotusta omalla äidinkielellään. Avioerosta kertova tiedote tulee toteutuessaan olemaan suomalaiselle viittomakielelle toimitettua tekstiä. Olen hakenut tietoja eri lähteistä suomen kielellä ja teksti käännetään viittomakielelle. Vehmas-Lehto (2002) määrittelee tekstin toimittamisen seuraavasti:

”Tekstin toimittamisella tarkoitetaan kaksikielisessä viestinnässä sitä, että lähtökielinen teksti saatetaan tulokieliseen asuun, mutta samalla tekstille tehdään paljon muutakin kuin pelkästään käännetään. Sitä saatetaan vaikkapa radikaalisti lyhentää. Tekstin tuottaminen on kaksi- tai monikielistä viestintää esimerkiksi silloin, kun artikkelin pohja-aineisto on laadittu eri kielellä/kielillä kuin itse artikkeli kirjoitetaan.” (mt., 11.)

Tiedotteen käänösvaiheessa on myös huomioitava viittomien selkeä näkyvyys myös kaksiulotteisena. Viittomavalintoja täytyy myös tarkistuttaa mielellään natiivilla viittomakielen käyttäjällä, jotta tiedotteesta tulee selkeä ja ymmärrettävä. Kokemukseni mukaan esimerkiksi kymmenluvut täytyy viittoja niin, että kämmenen selkä on kameraa kohden eikä sormenpäät. Tällöin viittoma näkyy selkeänä vastaanottajalle ja mahdollisen erehtymisen mahdollisuus vähenee. Kameralle viittoessa täytyy viittomi- en olla selkeitä ja tyyliltään neutraaleita. Luonnollisessa vuorovaikutustilanteessa on helppo keskustelukumppanilta tarkistaa tai kysyä uudestaan jos jokin asia on epäsel-

vää. Tarkentavilla kysymyksillä ja kommentteilla voi olla reaaliaikaisesti yhteydessä ja varmistaa tiedon perillemeno. Luonnollisessa vuorovaikutustilanteessa saman asian voi myös viittoja eri tavalla, mikäli vastaanottajalla on vaikeuksia ymmärtää. Viitottujen materiaalien kanssa tätä mahdollisuutta ei ole, joten sen vuoksi tarkka pohdinta etukäteen on hyvin perusteltua.

Kameralle viitottaessa on myös huomioitava etäisyys. Liian läheltä kuvatessa viittojan kädet voivat näyttää suhteettoman suurilta. Liian kaukaa kuvattu viittoja ei ole selkeää katsella ja tilannetta voidaan verrata vaikka tiedotteeseen, joka äänentoistollisesti on hyvin hiljaisella. Optimaalinen etäisyys näyttäisi katsomissani materiaaleissa olevan sellainen, että viittojan pään yläpuolelle jää hieman tilaa. Kuva katkeaa monissa tapauksissa vyötärön tienoole. Käännöksestä on hyvä tehdä pilottiversio ja antaa se vaikka testiryhmän katsottavaksi ja kommentoitavaksi. Näin saa varmasti arvokasta palautetta tekstin hiomista ja hienosäätöä varten. Pienillä yksityiskohdilla kuten esimerkiksi maskeerauksella saadaan selkeyttä esimerkiksi ilmeiden ja huulion näkymisen suhteen.

Kuurojen Liiton netti-TV:n viittomakielisissä tiedotteissa oli myös taustoihin valikoitunut erilaisia kuvia, joten taustan ei välttämättä tarvitse olla yksivärinen. Monessa tiedotteessa tausta kuitenkin on yksivärinen ja näistä viittominen kyllä erottuu selkeästi. Mitä vähemmän taustalla näkyy ylimääräistä, tiedotteeseen kuulumatonta tavaraa tms. sitä vähemmän se aiheuttaa katsojalle ns. visuaalista häiriötä. Yhdellä katsomalaini videoklipillä taustalla näkyi kirjahylly ja mielestäni se välillä vei huomion pois itse asiasta. Toinen visuaalista häiriötä katseluun aiheuttava tekijä on viittojan katseen kohdistaminen. Joissakin tiedotteissa huomasi selvästi milloin viittoja tukeutui muistilapun tukeen. Suuressa osassa tiedotteita on käytössä ilmeisesti ollut teleprompteri. Prompteri on käsikirjoitustekstiä kameran linssin eteen heijastava laite. Tekniikka synnyttää mielikuvan suoraan kameraan katsovan henkilön sujuvasta ja sanavalmiista esiintymisestä ilman paperia. Paperia vilkuileva viittoja puolestaan antaa mielikuvan ihmisestä, joka ei hallitsekaan viittomaansa asiaa. Tämä puolestaan ei vastaa hyvän tiedotteen tunnusmerkkejä.

Kuluttajaviraston sivuilla on mielestäni hyvät ja onnistuneet käännökset erilaisista kuluttajalle tärkeistä ohjeista. Viittojana näissä on Päivi Mäntylä. Viittominen ei ole erityisen rauhallista mutta viittomakielelle ominaiset toistot ja paikantaminen tuovat tekstiin selkeyttä. Tausta on vaalea yksivärinen ja viittojan asu on yksivärinen. Lyhyt-hihainen paita on musta ja kädet näkyvät selkeinä tummaa taustaa vasten. Koruja ei korvanappeja lukuun ottamatta ole, joten ne eivät ole aiheuttamassa tekstiin visuaalista häiriötä. Viittomakielisen osuuden katselu ei myöskään vaadi teknistä taitoa tai erikseen videon lataamista koneelle vaan Kuluttajaviraston nettisivujen etusivulla voi tehdä kielivalinnan viittomakieleksi ja tämän jälkeen sivustolla olevat tekstit näkyvät sivun keskellä viitottuna. (Kuluttajavirasto 2010.)

Viittomakielisen päihdelinkin sivut ovat mielestäni myös korkealaatuista tiedotusta. Viittojana näissä on Markus Aro ja Päivi Mäntylä. Viittominen on selkeätä ja neutraalia. Viittoa kohdistaa asiansa katsojalle. Näillä sivuilla on kuitenkin viittomistapaa muutettu. Oma-apu on juomisen arviointiin suunnattu työväline. Tässä kohden viittoa käyttää kohdentaa OMA- viittoman itseensä. Toisaalla, esim. saman sivun ylemmässä tekstissä on maininta omasta suunnitelmasta vähentää juomista. Tässä tapauksessa viittoa kohdentaa OMA- viittoman katsojaan. (A-klinikkasäätiö 2010.) Tuleeko viittoman paikantamisesta katsojalle tunne, että viittojalla itsellään on kokemus aiheesta tai ehkä syyllistäkö viittoa katsojaa? Viitottua versiota eroinfosta voisi testata kohderyhmällä, jotta saadun palautteen ansiosta voisi kiinnittää huomiota myös viittomien paikantamiseen.

Visuaalisena kielenä viittomakielisen materiaalin teko tarkoittaa automaattisesti myös itsensä – ja kasvojensa - pistämistä likoon. Kirjoitettua kieltä on helppo kirjoittaa anonymisti, julkaista mitä tahansa mielipiteitä nimimerkin varjosta. Viittomakielellä ei voida tällä hetkellä saavuttaa samanlaista anonymiteettiä. Viittojan kasvot ovat aina näkyvillä ja vaikka kyse olisi pelkästään kääntäjistä, viittominen henkilöityy hyvin voimakkaasti ihmiseen, joka asiasta kertoo. Leena Savolaisen artikkelissa sanotaan, että kuurot eivät koe tämän hetken ammattikäntäjien viittomia tekstejä persoonallisina tuotoksina, vaan ikään kuin neutraaleina teksteinä. Toisaalta vaikka tekstin henkilöityminen ei viittomakielisiä itseään häiritsisikään, viittojan henkilösuoja ja julkaistun tekstin tekijänoikeudet voivat muodostua ongelmaksi. (Savolainen 2009, 199.)

Videolla esiintyjän anonymiteettiongelmaa on yritetty ratkaista muun muassa animoinnilla. Usein puhutaan viittovista avatar-hahmoista. Saavutetut tulokset eivät monissa hankkeissa kuitenkaan ole olleet laadultaan hyviä. Lisäksi animointitekniikan kehittäminen on kallista. On myös etukäteen hyvä selvittää millaisia tekstejä viittomakieliset itse haluaisivat nähdä animoituina ja millaisiin teksteihin toiveena on aito ihminen. (Savolainen 2009, 199.)

Haluaisin saada aikaan CD:n, jossa olisi tiedot sekä suomeksi, että viitottuna. Käsikirjoituksen suomenkielinen versio on mukana tässä raportissa. Väliotsikoista lähtisi linkki viitottuun osioon. Tiedotteella tulee olemaan erityissanastoa, joten materiaalista hyötyisivät myös muut viittomakielialalla työskentelevät ja tulkkiopiskelijat. Valmiissa tuotteessa tulee termeille selitykset sekä suomeksi, että viittomakielellä. CD:llä voisi olla tekstit myös ruotsiksi ja englanniksi. Tällöin tiedote palvelisi laajempaa käyttäjäkuntaa. Monikielinen tiedote säästäisi myös taloudellisia resursseja. Pelkästään viittomakielellä tuotettu tiedote voisi olla kappalehinnaltaan kallista tuottaa mutta useampaa kieliryhmää palvelevana tiedotteella olisi laajempi käyttäjäkunta. Tiedotteen tekemiseen voisi näin myös saada useampia rahoittajatahoja. Tiedotteella tulisi olemaan myös linkkilista eri aihetta käsitteleville sivustoille. Linkkilista on tämän työn liitteenä. (Liite 2). Linkkilistalla tulee olemaan lyhyt viittomakielinen sekä suomenkielinen selitys sivuston sisällöstä, jotta linkkilistan käyttäminen olisi vaivattomampaa.

Tiedotetta kannattaisi myös päivittää. Lait muuttuvat ja faktoihin voi tulla muutoksia. Esim. elatusavun määriä tarkistetaan tietyin väliajoin. Tiedotteella olevia linkkejä täytyisi tarkistaa ja seurata, tuleeko niihin muutoksia. Olisi hyvä myös säännöllisesti tarkistaa mahdollisten uusien toimijoiden tulo. Tällä hetkellä liitolla ei ole tiedossa viittomakielistä vertaistukiryhmän vetäjää mutta sitten kun sellainen mahdollisesti tulee, se täytyy ehdottomasti saada tiedotteeseen mukaan.

Liitto on tekemässä käännöstyötä eroinfotiedotteesta ja kuten aikaisemmin olen jo maininnut, minulla voisi olla mahdollisuus osallistua käännöstyöryhmän toimintaan. Tiedotteen viittojan ei mielestäni tarvitse välttämättä olla natiivi viittomakielinen. Julkaistavaksi tarkoitetun käännöksen, kuten esitetekstin, viimeistelyssä on kuitenkin

ehdottomasti käytettävä apuna henkilöä, joka käyttää tulokieltä äidinkielenään – ja jolla on hyvä kielentaju, paljon tietoa käsiteltävästä asiasta. Apuna tarvitaan myös muita asiantuntijoita, jotka ymmärtävät alaa. (Vehmas-Lehto 2002, 12.) Kuurojen Liitolle on pari vuotta sitten tarjottu vastaavaa työtä mutta silloin yhteistyö Yhden Vanhemman Perheiden Liiton ja Kuurojen Liiton välillä ei toteutunut. (Hallbäck-Vainikka 2010.) Mielestäni aihe on edelleen ajankohtainen. Tiedotteelle olisi varmasti myös tarvetta. Olisi hienoa mikäli tulevaisuudessa yhteistyöhön löytyisi resursseja.

6 YHTEENVETO JA POHDINTAA

Suomessa suomen kieltä äidinkielenään käyttävään valtaväestöön kuuluvana huomaan, miten itsestään selvänä olen pitänyt sitä, että informaatiota on saatavissa ihan infoähkyyn saakka. Ohjeet, neuvot, oppaat, tienviitat, katukyltit, mainokset, radio, televisio ja Internet antavat minulle päivittäin erilaista tietoa elämän tuhansilta eri aloilta. Työtä tehdessäni olen pohtinut, miltä tuntuisi elää vieraskielisenä ympäristössä, joka virheellisesti olettaa minun osaavan valtakieltä sujuvasti. Ajatus siitä, että olisin itse joutunut hankkimaan esimerkiksi päiväkotipaikan hakuohjeita saksan kielellä, tuntuu arkielämän sujumisen kannalta kohtuuttoman raskaalle. Toisinaan jopa joidenkin tiedotteiden tai ohjeiden suomen kieli on tyyliltään sellaista, että siitä on hyvin hankala saada selvää. Tämä on kuitenkin arkipäivää sekä viittomakielisille, että muille kielivähemmistöjen edustajille.

Viittomakielinen avioeroinfo palvelee toteutuessaan useita yhdistyksiä ja tahoja. Kuurojen Liiton kuntoutussihteerit, kuurojen yhdistykset eri puolella Suomea ja alan muut toimijat pystyvät tarjoamaan tietoa aiheesta viittomakielisille heidän äidinkielellään. Tiedote tukee viittomakielisten kielellistä tasa-arvoa yhteiskunnassa. Tiedote antaa myös työkaluja kielen käyttöön esimerkiksi tulkkauksilanteisiin valmistautuessa.

Mielestäni olen onnistunut kokoamaan tietoja viittomakielisen tiedotteen tekemistä varten. Tekemäni käsikirjoitus on valmis pohja tulevalle tiedotteelle ja opinnäytetyöstäni saa ohjeita myös viittomakielisen tiedotteen toteuttamiselle mm. millainen se voi olla. Olen perustellut tekemäni ratkaisut asiallisesti ja tietotaitoani hyväksi käyttäen. Olen alkanut ymmärtää, miten tärkeää kirjallisessakin viestinnässä on se, että asiat ilmaistaan selkeästi. Yleiskielinen viestintä toivoakseni alkaa yleistyä viranomaisteksteissäkin. Eihän viranomaisten suorittamalla viestinnällä ole mitään funktiota, jos se ei tavoita kohteekseen tarkoitettua tavallista ihmistä.

Työn alussa en pitänyt tärkeänä viittomakielisen tiedotteeni kuvauksellista laatua. Ajattelin, että voin hyvin kuvata viittomistani tavallisella kameralla jotain yksiväristä taustaa vasten. Työn edetessä huomasin, miten ajatukseni ja tavoitteeni tiedotteen ulkoasusta muuttui hyvin radikaalisti. Tähän vaikuttivat varmasti osaltaan lukemani

lähteet viittomakielisille suunnattujen tiedotteiden yhteiskunnallisesta merkityksestä. Oman osansa ajatusteni muuttumisella oli varmasti myös erilaisilla katsomillani viittomakielisille suunnatuilla tiedotteilla, joita opinnäytetyön tekovaiheessa olen nähnyt netissä. Tulevaisuudessa haluan olla mukana tekemässä tiedotteen, jota voi hyvillä mielin, kaikin puolin, sanoa omaksi tuotoksekseen.

LÄHTEET

A- klinikkasäätiö 2010. Viittomakielinen päihdelinkki. ”Oma-apu”. Viitattu 14.12.2010
<http://www.paihdelinkki.fi/viittomakielinen-oma-apu>

Asianajotoimisto Legistum Oy 2010. ”Etusivu.” www.avioero.fi , ”Avioero prosessina.”,
http://www.avioero.fi/avioero_prosessina.html ”Avioeron oikeudelliset vaikutukset.”,
http://www.avioero.fi/avioeron_oikeudelliset_vaikutukset.html
 Viitattu 15.9.2010.

Finlandssvenska Teckenspråkiga rf. Signwebb 2010. Tiedote. ”Tervetuloa kotisivuillemme!” Viitattu 1.12.2010. www.signwebb.fi

Hallbäck-Vainikka, Teija. Henkilökohtainen tiedonanto 3.12.2010

Hoyer, Karin 2010. Viittomakielten sanakirjatyö: kielen dokumentoinnin, kuvauksen ja standardisoinnin polttopisteessä. Teoksessa Tommi Jantunen (toim.) Näkökulmia viittomaan ja viittomistoon. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä, 115–137.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2010. Opinnäytetyöopas. Ammattikorkeakoulun perustutkinnot.

Jantunen, Tommi 2010 (toim.). Näkökulmia viittomaan ja viittomistoon. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Jyväskylän Yliopisto 2010. ”Kielten laitos.” Viitattu 4.12.2010
<https://www.jyu.fi/hum/laitokset/kielet>

Karlsson, Fred 1987 Esipuhe. Teoksessa Päivi Pimiä & Terhi Rissanen. Kolme kirjoitusta viittomakielestä. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kehityksen avaimet Oy 2010. Etusivu. Viitattu 14.12.2010. www.eroperhe.net

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010. Viitattu 20.11.2010.
<http://www.kotus.fi/>

Kuluttajavirasto 2010. Viittomakieliset sivut. Viitattu 14.12.2010
<http://www.kuluttajavirasto.fi/Page/0bc8b7bc-0203-4cd4-b39b-e210bb4bb803.aspx>
 Kuurojen Liitto ry, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010. Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. Kuurojen Liitto ry:n julkaisu 60. Multiprint, Vantaa.

Kuurojen Liitto ry. 2010. ”Viittomakieliset Palveluntuottajat” Viitattu 20.11.2010
<http://www.kl-deaf.fi/Page/dd8c07ef-975e-48a1-ab2c-7d218c29e0e9.aspx>

Kuurojen Liitto ry 2010. Uutinen. ”Eduskunnalle on tehty esitys viittomakielisen virtuaalikirjaston perustamiseksi.” Viitattu 14.11.2010.

<http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/uutiset/uutinen/?groupId=1ce45fc2-06ff-4d19-924c-67939a0bd93c&announcementId=36360cce-8116-4352-9b4c-9963a6fd4d0b>

Laki24 2010. Suomen laki suomeksi. ”Varallisuus avioerossa ja aviovarallisuussuhde.” Viitattu 14.12.2010 <http://www.laki24.fi/pepe-avioero-aviovarallisuussuhde.html>

Liikenne- ja viestintäministeriö 2009. Viitattu 15.12.2010.

http://www.lvm.fi/web/fi/vireilla/ylen_kokonaisuudistus

Luukkainen, Minna 2008. Viitotut elämät. Kuurojen nuorten aikuisten kokemuksia viittomakielisestä elämästä Suomessa. Kuurojen Palvelusäätiö. Helsingin yliopisto. Väitöskirja

Malm, Anja ja Östman Jan-Ola 2000. Viittomakieliset ja heidän kielensä. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Finn Lectura, 9-32.

Mielenterveyden Keskusliitto 2010. Tietopankki. ”Vertaistuki.” Viitattu 20.11.2010

<http://www.mtkl.fi/tietopankki/kuntoutuminen/vertaistuki/>

Oikeusministeriö 2010. Oikeusministeriön esitteitä. ”Avioliittolaki”. Viitattu 4.12.2010

www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Esitteet/Avioliittolaki/Avioliitonpurkaminen

Ojutkangas, Krista & Larjavaara, Meri & Miestamo, Matti & Ylikoski, Jussi 2009. Johdatus kielitieteeseen. Helsinki: WSOY.

Opetushallitus 2004. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki.

Opetusministeriö 2007. Viittomakielinen kirjasto. Työryhmän ehdotus toimintamalliksi. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä, 2007:9. Helsinki.

Pelastakaa Lapset ry 2010. Toiminta. ”Lastensuojelutyö.” Viitattu 14.12.2010

<http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/lastensuojelutyo/>

Rouvinen-Wilenius, Päivi 2008. Tavoitteena hyvä ja hyödyllinen terveystuote. Kriteeristö aineiston tuotannon ja arvioinnin tueksi. Helsinki: Terveystuotteen edistämisen keskus.

Sairisalo, Heljä 2009a. Vanhempien eron A,B,C. Helsinki: Yhden Vanhemman Perheet ry. 27s.

Sairisalo, Heljä 2009b. Vanhempien eron A,B,C. Helsinki: Yhden Vanhemman Perheet ry. 12.s.

Sairisalo, Heljä 2010. Yksinhuoltajien historiikki. Email kirsi.kaurahalme@gmail.com 3.11.2010.

Salmi, Eeva & Laakso, Mikko 2005. Maahan lämpimään. Suomen viittomakielisten historia. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.

Skutnabb-Kangas, Tove 1998. Vähemmistö, kieli ja rasismi. Helsinki: Gaudeamus.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2010. Kirkon tiedotuskeskus. Uutinen julkaistu 11.05.2007. Viitattu 20.11.2010.

<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/D16EFA72069EBE2BC22572D800351F9A?OpenDocument&lang=FI>

Stokoe, William 1978. Sign Language Structure: The first Linguistic Analysis of American Sign Language. Burtonsville: Linstok Press.

Suomen Tietotoimisto 2010. "Kysymyksiä ja vastauksia." Viitattu 7.11.2010.

<http://www.sttinfo.fi/send-pressrelease/faq.do?type=FAQ>

Tilastokeskus 2010a "Avioliittojen ja avioerojen määrä vuosina 1965-2009." Viitattu 4.12.2010. www.stat.fi/til/ssaaty/2009/ssaaty_2009_2010-05-06_tau_001_fi.html

Tilastokeskus 2010b "Lapsiperheet tyypeittäin 1950-2009." Viitattu 4.12.2010.

www.stat.fi/til/perh/2009/perh_2009_2010-05-28_tau_003_fi.html

TV-ohjelmien tekstitys, selostus ja tulkkaus, 2009. Viitattu 15.12.2010.

<http://www.lvm.fi/web/fi/julkaisut/sarja>

Vehmas-Lehto, Inkeri 2002. Kopiointia vai kommunikointia? Johdatus käännosteoriaan. Helsinki: Finn Lectura.

Viittovat Perheet ry 2010. "Yhdistyksen tarkoitus ja toiminta." Viitattu 6.12.2010

www.viittovatperheet.net/

Virtanen, Hannu 2009. Selkokielen käsikirja. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.

Wallvik, Birgitta 2000. Yhdistystoiminnan synty. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 48-60.

Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry 2010. "Yksinhuoltajien olohuoneet." Viitattu

4.12.2010 www.yvpl.fi/index.php?sivu=yhdistykset

Liite 1

Hei!

Oletko eronnut tai harkitsit eroa? Suomessa on monta järjestöä, joiden kautta saa tärkeää tietoa ja vertaistukea erotilanteessa. Kuntien sosiaali- ja terveystoimi auttaa ja tukee eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Kuntien tarjoamat palvelut ovat yleensä maksuttomia. Kirkon perheasiain neuvottelukeskukset tarjoavat myös keskusteluapua erotilanteeseen ja ihmissuhteiden pulmiin. Nyt saat tietää lisää avioerosta, sen hakemisesta, lasten huoltajuudesta lyhyesti ja millaista tukea on eroperheille Suomessa tarjolla.

Avioeron hakeminen

Avioero haetaan käräjäoikeudelta. Hakijana voi olla molemmat tai jompikumpi puolisoista. Eron syytä ei tutkita eikä toinen puoliso voi estää eroa. Avioerohakemuksia tehdään kaksi, jotka molemmat lähetetään käräjäoikeudelle. Hakemukset voi lähettää postilla, faksilla tai sähköpostilla. Hakemuksissa tulee olla hakijan nimi, sosiaaliturvatunnus, osoitetiedot ja muut yhteystiedot esim. puhelinnumero ja s-posti. Valmiita hakemuspapereita saa myös käräjäoikeuden kansliasta tai netistä. Oman käräjäoikeuden yhteystiedot löydät netistä osoitteesta:

www.oikeus.fi

Avioeron vaiheet

Avioerossa on kaksi eri vaihetta. Ensimmäinen vaihe on 6kk harkinta-aika. Tässä vaiheessa lähetetään ensimmäinen erohakemus käräjäoikeuteen. Ensimmäinen vaihe aloittaa avioeron valmistelun. Harkinta-ajan jälkeen on toinen vaihe. Tässä vaiheessa lähetetään toinen erohakemus käräjäoikeuteen. Sillä haetaan varsinainen avioero. Toinen vaihe on lyhyt. Toisen hakemuksen jälkeen hakija saa ilmoituksen käräjäoikeudelta, että hänet on tuomittu avioeroon. Jos puoliset ovat asuneet erillään toisistaan 2 vuotta, harkinta-aikaa ei tarvita vaan eroa voi hakea välittömästi ilman harkinta-aikaa. Avioero ei ole ilmainen. Ensimmäinen vaihe – harkinta-aika – maksaa 79€ (v. 2010) ja toinen vaihe on 44€. Molemmat hakemukset on lähetettävä, jotta avioero tulee voimaan. Ellei toista vaihetta hae, avioliitto pysyy voimassa.

Hakemuksen täyttöön voi varata ajan Kuurojen Liiton kuntoutussihteeriltä. Hän auttaa hakemuksen täytössä. Käräjäoikeuden kansliaan voi myös itse mennä henkilökohtaisesti asioimaan. Tulkin välityksellä asiointi hoituu helposti. Tulkki tilataan Kelan tulkkivälityskeskuksesta. Tulkkivälityksen yhteystiedot löytyvät tilausohjeineen Kelan nettisivuilta www.kela.fi.

Erotilanteessa sovittavia asioita

Avioerossa sovitaan myös omaisuuden jaosta, lasten huoltajuudesta, tapaamisesta ja elatuksesta. Näistä asioista saat tietoa kunnan sosiaalitoimesta.

Omaisuuden jako

Osituksen tavoitteena on, että omaisuutta jää kummallekin yhtä paljon. Pankit tai ammattiliittojen lakimiehet antavat lisätietoa osituksen tekemisestä.

Lasten huoltajuus

Lasten huoltajuus voi olla yhteishuolto tai yksinhuolto. Yhteishuoltajuus tarkoittaa sitä, että vanhemmat päättävät yhdessä lapsen asioista, nimestä, asuinpaikasta, uskonnosta, terveydenhuollosta, koulumuodosta ja passista. Yhteishuoltajalla on myös oikeus saada tietoja lasta koskevista asioista. Yksinhuoltaja päättää näistä asioista yksin.

Lasten asuminen

Lapset voivat asua toisen vanhemman luona koko ajan ja tavata toista vanhempaa. Toinen vaihtoehto on vuoroasuminen. Lasten asumisjärjestelyistä saa lisää tietoa esim. kunnan sosiaalitoimesta lastenvalvojalta tai vaikka eroperheiden järjestöistä.

Tapaamisjärjestelyt

Eron jälkeen vanhemmat voivat sopia lasten tapaamiset sellaisiksi kuin haluvat. Joskus tarkka sopimus voi ehkäistä riitatilanteita.

Elatusapu

Eron jälkeen lapsilla on oikeus saada elatusapua. Vanhemmat voivat keskenään sopia elatusavusta. Yleinen elatusavun määrä on vuonna 2010 ollut 150 – 250€ / lapsi / kk. Elatusapua maksetaan kunnes lapsi täyttää 18v. Lastenvalvoja sosiaalitoimessa opastaa ja neuvoo sopimusten tekemisessä. Hän ei pääätä vanhempien puolesta. Neuvo ja opastus on maksutonta palvelua.

Talous eron jälkeen

Eron jälkeen on usein taloudellisesti tiukkaa. Sosiaalitoimistosta on mahdollisuus saada toimeentulotukea, jos on hyvin tiukkaa. Kelasta voi tiedustella mahdollisuutta asumislisään. Lapsilisään saa myös yksinhuoltajakorotuksen heti kun toinen vanhempi on muuttanut kotoa pois. Nämä eivät tule eron jälkeen automaattisesti vaan niitä täytyy itse hakea. Hyvä tapa suunnitella taloutta on pitää kirjaa tuloista ja menoista. Näin on helpompi esim. karsia turhat menot ja katsoa mistä voi säästää.

Tukea arkeen

Ero on aina vaikea tilanne. Yksin ei jaksaa. Kuntien perheneuvoloista voi tiedustella apua vaikeaan elämänvaiheeseen. Muutamat seurakunnat järjestävät myös apuja yhden vanhemman perheille. Vertaistuki voi myös olla hyödyllinen apu vaikeassa tilanteessa. Suomessa on erilaisia yhdistyksiä eroperheille. Yhdistyksistä saa tukea ja neuvoja arjen eri tilanteisiin. Eri yhdistykset ja järjestävät myös toimintaa jäsenilleen. Joka vuosi järjestetään esim. koulujen lomaaikoina erilaisia tukilomia yhden vanhemman perheille. Siellä voi tavata samassa elämäntilanteessa olevia ihmisiä ja vaihtaa heidän kanssaan kuulumisia. Tulkin välityksellä voi osallistua erilaisiin tilaisuuksiin ja saada tietoa ja tukea, oppia uusia asioita ja saada vaikka uusia ystäviä. Tämän tiedotteen mukana on lista eri nettisivustoista, joihin voi halutessaan tutustua.

LIITE 2

Linkkilista:

Ensi- ja turvakotien liitto ry. www.ensijaturvakotienliitto.fi

Eriparivanhemmat ry. www.eriparivanhemmat.net

Erovanhempien nettisivusto www.eroperhe.net

Etelä-Kymenlaakson yhden vanhemman perheet www.yksinyhdessa.com

Hyvä Erovanhemmuus ry. www.hyvaerovanhemmuus.fi

Kaapatut Lapset ry. www.kaapatutlapset.fi

Kainuun Yksin- ja Yhteishuoltajat ry. <http://kainuuyh.vuodatus.net/>

Keski-Suomen Yksin- ja yhteishuoltajat ry www.kesyt.com

Lahden seudun Yhden Vanhemman Perheet ry.
www.neuvokas.org/yhdistys/yksinh/

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry. www.mll.fi

Pelastakaa Lapset ry. www.pelastakaalapset.fi

Pääkaupunkiseudun Yksin- ja Yhteishuoltajat PÄKSY ry www.paksy.net

Suomen Kasvatus- ja Perheneuvontaliitto ry. www.suomenkasper.fi

Suomen Uusperheellisten Liitto ry. www.supli.fi

Turun seudun yksinhuoltajat ry. www.turunseudunyksinhuoltajat.com

Väestöliitto www.vaestoliitto.fi

Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry. www.yvpl.fi